VrajaviharaH

વ્રજવિહારઃ

Document Information

Text title : Vrajaviharah

File name : vrajavihAraH.itx

Category : vishhnu, devI, krishna

Location : doc_vishhnu

Proofread by : Aruna Narayanan

Translated by : Kanahaiyalal Mishra

Latest update : September 25, 2021

Send corrections to : Sanskrit@cheerful.com

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

September 26, 2021

sanskritdocuments.org

વ્રજવિહારઃ

કસ્ત્વં ન્વત્ર બલાનુજસ્ત્વમિહ કિં મન્મન્દિરાશઙ્કયા
બુધ્દ્ધં તન્નવનીતકુમ્ભવિવરે હસ્તં કથં ન્યસ્યસિ ।
કર્તું તત્ર પિપીલિકાપનયનં સુમાઃ કિમુદ્બોધિતાઃ
બાલા વત્સગતિં વિવેક્તુમિતિ સઞ્જલ્પન્હરિઃ પાતુ વઃ ॥ ૧॥

જીર્ણા તરિઃ સરિદતીવ ગભીરનીરા
બાલા વયં સકલમિત્થમનર્થહેતુઃ ।
નિસ્તારબીજમિદમેવ કૃશોદરીણાં
યન્માધવ ત્વમસિ સમ્પ્રતિ કર્ણધારઃ ॥ ૨॥

શ્રીશ્રીકૃષ્ણોજયતિ જગતાં જન્મદાતા ચ પાતા
હર્તા ચાન્તે હરતિ ભજતાં યશ્ચ સંસારભીતિમ્ ।
રાધાનાથઃ સજલજલદશ્યામલઃ પીતવાસા
વૃન્દારણ્યે વિહરતિ સદા સચ્ચિદાનન્દરૂપઃ ॥ ૩॥

જ્યોતીરૂપં પરમપુરુષં નિર્ગુણં નિત્યમેકં
નિત્યાનન્દં નિખિલજગતામીશ્વરં વિશ્વબીજમ્ ।
ગોલોકેશં દ્વિભુજમુરલીધારિણં રાધિકેશં
વન્દે વૃન્દારકવિધિહરવ્રાતવન્દ્યાઙ્ઘ્રિપદ્મમ્ ॥ ૪॥

યેષાં શ્રીમદ્યશોદાસુતપદકમલે નાસ્તિ ભક્તિર્નરાણાં
યેષામાભીરકન્યાપ્રિયગુણકથને નાનુરક્તા રસજ્ઞા ।
યેષાં શ્રીકૃષ્ણલીલાલલિતગુણકથાસાદરૌ નૈવ કર્ણૌ
ધિક્તાન્ધિક્તાન્ધિગેતાન્કથયતિ નિતરાં કીર્તનસ્થો મૃદઙ્ગઃ ॥ ૫॥

વૃન્દાવને વૃક્ષલતાપ્રતાનૈર્વૃન્દાવનેશસ્ય વિહારહેતોઃ ।
પુરા વિધાત્રા રચિતાન્સુકુઞ્જાઞ્જગામ કૃષ્ણઃ સહ રાધયા સઃ ॥ ૬॥

નવીનમેઘોપમનીલદેહઃ સુપીતપટ્ટામ્બરયુગ્મધારી ।

સ્મિતાનનઃ કુણ્ડલવાન્કિરીટી વંશીધરો માલતિમાલ્યધારી ॥ ૭॥

ગોપીજનાનન્દકરો મુરારિર્વૃન્દાવનેન્દ્રો વનમાલ્યશોભી ।
વંશીનિનાદેન વ્રજાઙ્ગનાનાં મનાંસિ સમ્મોહિતવાન્ સ કામી ॥ ૮॥

ગોપીજના યમિહ કામદૃશા ભજન્તે
યં ભક્તિભાજ ઇહ કેવલભક્તિભાવૈઃ ।
યં યોગિનો હૃદિ ધિયા પરિચિન્તયન્તિ
તં કેવલં કમલલોચનમાશ્રયેઽહમ્ ॥ ૯॥

વનેવને કુઞ્જવને મુરારિઃ પરિભ્રમન્ભ્રાજતિ રાધિકા ચ ।
સહૈવ કુઞ્જે રમતે ચ રાધયા પાયાદપાયાદિહ કૃષ્ણ એકઃ ॥ ૧૦॥

વૃન્દારણ્યે વિહરતિ સદા વાસુદેવો દયાલુ-
ર્ગોપસ્ત્રીભિઃ સ્મરશતશરૈર્ભિન્નહૃત્કામુકાભિઃ ।
ગોપૈર્બાલૈરપિ સહચરૈઃ સાર્દ્ધમાનન્દયુક્તૈર્યોસૌ
કૃષ્ણઃ પરમકરુણસ્તં સદા ચિન્તયેઽહમ્ ॥ ૧૧॥

ઇતિ મુરાદાબાદનિવાસિ કાત્યાયનગોત્રોદ્ભવપણ્ડિતકન્હૈયાલાલમિશ્રકૃત-
ભાષાટીકાસહિતઃ વ્રજવિહારઃ સમ્પૂર્ણઃ ॥

હિન્દી ભાવાર્થ -
એક દિન વ્રજવિહાર કે સમય શ્રીકૃષ્ણ કિસી
ગોપી કે ગૃહ મેં પ્રવેશ કરકે મક્ખન કી ચોરી કર
રહે થે । ગોપરમણી ને દેખકર પૂછા “તૂ કૌન હૈ રે ?”
શ્રીકૃષ્ણને ઉત્તર દિયા “મૈં બલરામ કા છોટા ભાઇ
હૂં” । ગોપિકા ને પૂછા “ઇસ સ્થાન પર કિસલિયે
આયા હૈ” । શ્રીકૃષ્ણ ને ઉત્તર દિયા “મૈં અપના ઘર જાન
ધોખે સે યહાં આ ગયા” । ગોપિકા ને કહા “ભલા યદિ
ઐસા હી થા તો મક્ખન કે ઘડે મેં હાથ ક્યોં ડાલતે હો?”
શ્રીકૃષ્ણ ને ઉત્તર દિયા કિ “ઇસમેં પિપીલિકા અર્થાત્
ચીટિયેં પડ઼ી ગઇ હૈં સો ઉનકો દૂર કિયે દેતા હૂં” ।
ગોપિકા ને ફિર પૂછા “અચ્છા ! બાલક નીંદ મેં સો
રહે થે, ઉનકો ક્યોં જગાયો ?” શ્રીકૃષ્ણ ને ઉત્તર
દિયા ‘યહ વિચારને કે લિયે કિ સબ બછડે કહાઁ
ચલે ગયે હૈં ।“ઇસ પ્રકાર જિન્હોંને બ્રજવિહાર કે

સમય ગોપિકાઓં સે આનન્દ કિયા હૈ। વહી કૃષ્ણ
તુમ્હારી રક્ષા કરેં ॥ ૧॥

કિસી દિન શ્રીકૃષ્ણ કર્ણધાર (ખેવૈયે) હોકર
ગોપિયોં કો નદીપાર કરતે થે, ઉસ સમય ગોપિકાયેં
નદી કો ગમ્ભીર દેખકર કહને લગીં કિ "યહ નૌકા
અત્યન્ત જીર્ણ (પુરાની) હૈ, નદી ગહરે જલ સે પરિપૂર્ણ હૈ,
ઔર હમ સબ બાલિકા હૈં, ઇસ કારણ જો કુછ દેખતી હૈં
સબ હી અનર્થ કા હેતુ હૈ, કિન્તુ હે કૃષ્ણ! હમ ક્ષીણાઽઽગિયોં કા
એક યહી નિસ્તાર હોને કા કારણ દીખતા હૈ, કિ જો તુમ ઇસ
સમય કર્ણધાર હોકર હમેં પાર કરો" ॥ ૨॥

તીનોં જગત્કી સૃષ્ટિ, સ્થિતિ ઔર સંહારકે કારણ,
ભક્તજનોં કે સંસારી ભય કો નાશ કરનેવાલે, કાલે
બાદલ કે સમાન સાઁવરે, પીતવસ્ત્રધારે શ્રીકૃષ્ણ સર્વદા
વૃન્દાવન કે વનોં મેં વિહાર કરતે હૈં, વાસ્તવ મેં વહ
સચ્ચિદાનન્દસ્વરૂપ હૈં ॥ ૩॥

જો જ્યોતિ સ્વરૂપ હૈં, ગુણોં સે પરે તથા નિત્યાનન્દ
સ્વરૂપ હૈં, જો કેવલ પરમપુરુષ, નિર્ગુણ અવિનાશી
ઔર ભુવનોં કે અધીશ્વર હૈં, ક્યા બ્રહ્મા, ક્યા શિવ
સબ હી જિસકે ચરણોં કી વન્દના કરતે હૈં, વહી
નારાયણ દ્વિભુજ મુરલીધારણ કરનેવાલે રાધિકાનાથ
રૂપ સે વૃન્દાવન મેં વાસ કરતે હૈં, મૈં ઉન્હીં
ગોલોકપતિ કે ચરણ કમલોં મે પ્રણામ કરતા હૂઁ ॥ ૪॥

હરિ સઙ્કીર્તન કે સમય મૃદઙ્ગ જો "ધિક્તાન્ ધિક્તાન્,
ધિક્તાન્" પ્રભૃતિ ધ્વનિ કરતા હૈ, ઉસકા તાત્પર્ય
યહ હૈ; વહ મૃદઙ્ગ યહ કહકર ખેદ પ્રકાશ કરતા
હૈ કિ "શ્રીકૃષ્ણ કે ચરણકમલ મેં જિનકી ભક્તિ નહીં
હૈ, જિનકી જિહ્વા ગોપરમણીગણોં કે પ્રિયપાત્ર હરિ કે
ગુણ કીર્તન કરને મેં અનુરાગી નહીં હૈ, શ્રીકૃષ્ણ કી
લીલા સુનને કો જિનકે દોનોં શ્રવણ (કાન) ઉત્સાહ
પ્રકાશ નહીં કરતે હૈં, ઉનકો ધિક્કાર હૈ, ધિક્કાર હૈ,

ધિક્કાર હૈ “ ॥ ૫ ॥

વૃન્દાવનપતિ શ્રીકૃષ્ણ કે વિહાર કરને કો સ્વયં
વિધાતા ને અનેક પ્રકાર કે વૃક્ષલતા સે મનોરમ કુઞ્જ
બનાયે હૈં, ઉન્હીં સબ કુઞ્જવનોં મેં શ્રીકૃષ્ણ રાધા સહિત
ભ્રમણ કરતે હૈં ॥ ૬ ॥

શ્રીકૃષ્ણ કી દેહ નયે બાદલ કે સમાન શ્યામ હૈ,
શોભાયમાન પીલે વર્ણ કે રેશમીન વસ્ત્ર પહને હુએ હૈં,
ઉનકા વદન મન્દ મુસ્કાન સે વિરાજમાન હૈ, ઉનકે
કાનોં મેં સુન્દર કુણ્ડલ શોભાયમાન હૈં, મસ્તકપર
કિરીટ હાથ મેં બાંસુરી ઔર ગલે મેં માલતીકી માલા
પડી હૈ, ઐસે ભગવાન્ શોભાયમાન હોતે હૈં ॥ ૭ ॥

ગોપીજનોં કો આનન્દ દેનેવાલે, વનમાલા ધારણ
કરનેવાલે, વૃન્દાવનપતિ, કૃષ્ણ વિહાર કી વાસના સે
બંસી કી ધ્વનિ કર બ્રજરમણીગણોં કા મન મોહ લિયા
કરતે હૈં ॥ ૮ ॥

ગોપિકાગણ કામદૃષ્ટિ સે જિસકા ભજન કરતી હૈં,
ભક્ત મનુષ્યગણ ભક્તિભાવ સે જિસકી આરાધના
કરતે હૈં, યોગીજન યોગબલ સે જિસકો ચિત્ત મેં દર્શન
કરતે હૈં મૈંને ઉન્હીં કમલલોચન કૃષ્ણ કો આશ્રય કિયા ॥ ૯ ॥

જો વનવનકે કુઞ્જકુઞ્જ મેં શ્રીરાધા કે સઙ્ગ ભ્રમણ
ઔર વિહાર કરતે હૈં, કેવલ વહી કૃષ્ણ સમ્પૂર્ણ
અપાયોં સે હમારી રક્ષા કરેં ॥ ૧૦ ॥

જો કામ સે આતુર હુઈ ગોપરમણિયોં કે સઙ્ગ
વૃન્દાવન મેં વિહાર કરતે હૈં, કામબાણ સે જિનકા હૃદય
ફટતા હૈ, જો ગોપબાલકોં કે સઙ્ગ ક્રીડા કરતે હૈં, મૈં
ઉન્હીં કરુણામય કૃષ્ણ કા સદા ધ્યાન કરતા હૂઁ ॥ ૧૧ ॥

મુરાદાબાદનિવાસિ કાત્યાયનગોત્રોદ્ભવપણ્ડિતકન્હૈયાલાલમિશ્રકૃત-
ભાષાટીકાસહિતઃ વ્રજવિહારઃ ॥

Proofread by Aruna Narayanan

VrajaviharaH

pdf was typeset on September 26, 2021

Please send corrections to *sanskrit@cheerful.com*